

*"Büyük Millet Meclisi,
Türk Milletinin
Asırlar Süren
Arayışlarının Özü ve
Onun Bizgât Kendisini
İdare Etmek Şuurunun
Canlı Bir Timsalidir."*

H. Atatürk

BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BİNASININ TARİHCESİ

Kurtuluş Savaşı Müzesi (Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi Binası) 1915 yılında, İttihat ve Terakki Fırkasınca kulüp binası olarak kullanılmak üzere, Enver Paşa'nın emriyle Evkaf (Vakıflar İdaresi) mimarı Salim Bey tarafından projelendirilmiş ve projeyi yürütme görevi, dönemin İttihat ve Terakki Fırkası Ankara temsilcisi Mahmut Şevket (Esental) Bey'e; proje yapım işi ise Kolorduda görevli olan askerî mimar Hasip Bey'e verilmiştir. Hasip Bey, binanın kâgir kısmını başarı ile bitirmiştir ancak çatı ve diğer bölümler, sürmekte olan savaş ve yaşanan malzeme sıkıntısı nedeniyle yarım kalmış; Mimar Hasip Bey de Kurtuluş Savaşı sırasında şehit düşmüştür.

Birinci Dünya Savaşı sonrasında Ankara, kısa bir süre için İngiliz ve Fransız askerleri tarafından işgal edildiğinde küçük bir Fransız müfrezesi, henüz çatısının bir bölümü örtülmemiş olan bu binaya yerleşmiş, ancak 27 Aralık 1919'da Mustafa Kemal Paşa'nın Ankara'ya gelmesi üzerine binayı boşaltarak kenti terk etmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin 23 Nisan 1920 tarihinde açılmasına karar verildiğinde, Ankara'da Meclisin toplanabilmesi için gerekli büyüklük ve donanımına sahip bir binanın bulunmadığı görülmüştür. Bu şartlar altında, inşası yarım kalan İttihat ve Terakki Fırkası Kulüp Binası'nın Meclis Binası olarak kullanılmasına karar verilmiş ve binanın onarılması ve tamamlanması görevi de (sonradan 1. Dönem Bursa Mebusu olan) Necati Bey'e verilmiştir.

Ankara taşı olarak bilinen pembe-mor renkli yerel andezit taşıyla inşa edilen ve "Birinci Millî Mimarlık Dönemi Üslubu"nun Ankara'daki ilk örneklerinden olan bina, Ankaralılar'ın evlerinden ve Ulucanlar'daki Numune Mektebinden (şimdiki Cumhuriyet İlköğretim Okulu) getirilen kiremitlerle, halkın özverileri ile tamamlanmıştır. 23 Nisan 1920 ile 15 Ekim 1924 tarihleri arasında Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak kullanılan bina, daha sonra Cumhuriyet Halk Fırkası Genel Merkezi olarak kullanılmış ve aynı dönemde kısa bir süreliğine Hukuk Mektebine de ev sahipliği yapmıştır. 1952 yılında Maarif Vekâletine (Millî Eğitim Bakanlığı) devredilmiş, 1957 yılında Bakanlık Komisyonunca alınan kararla müzeye dönüştürülmek üzere çalışmalara başlanmış ve 23 Nisan 1961 tarihinde "Büyük Millet Meclisi Müzesi" adıyla halkın ziyaretine açılmıştır.

"Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılı Kutlama Programı" çerçevesinde, Kültür Bakanlığı tarafından yapılan yenileme çalışmaları sonucu 23 Nisan 1981 tarihinde "Kurtuluş Savaşı Müzesi" adıyla ziyaretlere açılan müze, son olarak 05 Mayıs 2009 tarihinde, TBMM Başkanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı arasında yapılan protokol çerçevesinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne devredilmiştir.

MECLİS'İN AÇILIŞI

23 Nisan 1920'de Ulus'taki binanın etrafında binlerce kişi Meclisin açılışını heyecanla beklemiştir. Hacı Bayram-ı Veli Camii'nde

kılınan cuma namazını takiben coşkulu bir törenle açılan Meclis, 115 temsilci ile ilk toplantısını yapmıştır. En yaşlı üye sıfatıyla geçici başkanlık görevini üstlenen Sinop Mebusu Şerif Bey'in açış konuşmasının ardından, Ankara Milletvekili Mustafa Kemâl Paşa söz alarak Meclisin hangi azalardan teşekkül edeceğine dair aşağıdaki açıklamayı yapmıştır:

"Yüce Meclisiniz bildiğiniz gibi olağanüstü yetkilere sahip olarak yeniden seçilmiş saygıdeğer milletvekilleriyle, taarruz ve işgale uğramış saltanat merkezinden canlarını kurtararak buraya gelen saygıdeğer milletvekillerinden oluşmuştur. Kaçıp gelebilecek milletvekilleriyle birlikte bir Yüce Meclisin meydana getirilmesi ancak yeni uygulanan seçim tarzıyla söz konusu olmuştur. Bu anda Meclisiniz yasal olarak toplanmış bulunmaktadır."

Meclisin 24 Nisan 1920 günü yapılan ikinci toplantısında Mustafa Kemâl Paşa oy birliğiyle Meclis Başkanlığına seçilmiştir.

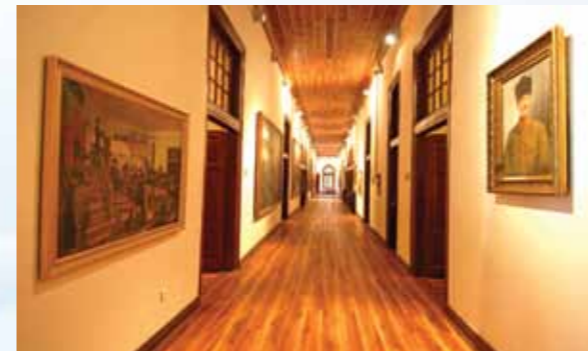
Mustafa Kemâl Paşa bu toplantıda uzun ve anlamlı bir konuşma yapmış; "Artık Yüce Meclisin üzerinde bir güç yoktur." diyerek Meclisin önemini vurgulamıştır.

Kurtuluş Savaşı, Gazi Mustafa Kemâl Paşa'nın başarılı yönetimi ve Birinci Büyük Millet Meclisi'nde alınan hayati kararlar sonucunda zaferle sonuçlanmıştır. Ayrıca; 20 Ocak 1921'de Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Anayasası olan Teşkilâtı Esasiye Kanunu, 12 Mart 1921'de İstiklâl Marşımız ve 1 Kasım 1922'de Saltanatın Kaldırılması bu Mecliste kabul edilmiştir. Öte yandan 24 Temmuz 1923'te Lozan Barış Antlaşması, 13 Ekim 1923'te Ankara'nın Başkent Oluşu ve 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet'in ilanı kararları da bu Meclis çatısı altında alınmış; ayrıca Gazi Mustafa Kemâl Paşa, yine bu Mecliste Cumhurbaşkanı seçilmiştir.

BİNANIN BÖLÜMLERİ

KORİDOR

42 metre uzunluğundaki koridorun sol duvarında Refik Epikman'ın "Atatürk Mecliste Konuşuyor" adlı yağlı boya tablosu, "İkinci İçtima" isimli fotoğraf üze-

rine bir kara kalem çalışması ile "Atatürk'ün Seğmenler Tarafından Karşılması" (Saip Tuna), "O Gün" (Refik Epikman), "Çanakkale Savaşı" (Ruhi Arel) ve "Veda" (Hikmet Onat) adlı yağlı boya tablolar teşhir edilmektedir.

Sağ duvarda "Atatürk'ün Portresi" (N. Burun imzalı), "Türk Süvarilerinin Akını" (Cevdet Bilgişin) adlı yağlı boya tablolar; "İlk İçtima" isimli fotoğraf üzerine bir kara kalem çalışma, Çanakkale Abidesi ö-nünde Atatürk'ü gösteren bir fotoğraf ile "Çanakkale Savaşı" (Mehmet Sami Yetik) ve savaş konulu "Triptik" (Ruhi Arel) yağlı boya tablolar teşhir edilmektedir.

RIYASET (BAŞKANLIK DİVANİ) ODASI

Girişte, koridorun solundaki ilk odadır. Bakanlar Kurulu (İcra Vekilleri Heyeti) odası olarak kullanıldığı gibi, Riyaset (Başkanlık) Divanı odası olarak da kullanılmıştır. Ayrıca Gazi Mustafa Kemâl Paşa'nın zaman zaman bu odada çalıştığı bilinmektedir. Sol taraftaki panoda ilk Riyaset Divanı üyeleri, sağ taraftaki panoda ise Muvakkat (Geçici) İcra Encümenlerinin fotoğrafları bulunmakta ve Bakanlar Kurulu tarafından kullanılan hokka takımları teşhir edilmektedir.

ŞERİYE ENCÜMENİ (ANAYASAKOMİSYONU ODASI)

Koridorun solundaki ikinci odadır ve burada yasa tekliflerinin Anayasa'ya uygunluğu görüşülmüştür. Odada ahşap bir dosya dolabı, Teşkilâtı Esasiye Kanunu'nun müsveddeleri ve İstiklâl Madalyaları teşhir edilmektedir.

KULİS (TOPLANTI SALONU UZANTISI - DİNLENME SALONU)

Koridorun solundaki üçüncü odadır ve Meclis Kulisi olarak kullanılmıştır. Odanın ortasında Lozan Antlaşması'nın imzalandığı masa, sağında Türk Bayrağı, solunda da Isparta Mebusu Hafız İbrahim Efendi'nin Meclise hediye ettiği Isparta Halısı teşhir edilmektedir.

Halının üst kısmında güneş ışığında Osmanlı Türkçesi ile "Türkiye", aşağısında "Büyük Millet Meclisi Hükûmeti Müncelisi 23 Nisan 1336" ve en aşağıda açık bir kitap üzerinde de "Bu yurdun ufkuna çökmüş siyah bulut yığını uzunca bir geceden sonra hep tebah (yok) oldu. Uyan uyan ebedi günlerin var ey Millet. Ağaran yere bak, müjdeler sabah oldu." yazılıdır. Burada ayrıca Misak-ı Milli sınırları gösterilmektedir.

ENCÜMEN (KOMİSYONLAR) ODASI

Soldaki dördüncü oda olup Mecliste çeşitli konuların komisyonlar tarafından incelendiği odadır. Odanın sol tarafında su soğutmalı ve şeritli makineli tüfekler ile sağ tarafında beş hat kapasiteli manuel telefon santrali, Alexander Von Kryha tarafından 1920'li yıllarda geliştirildiği düşünülen bir şifre makinesi, manyetolu telefon (sahra telefonu), mors alıcı ve verici ile mors yazıcı teşhir edilmektedir.

KÂTİPLER ODASI

Koridorun sonunda yer alan bu oda; tutanak ve kanunlar kalemleri, evrak ve yazı işleri kalemi, müdür, muavin, kâtip ve memurların bir arada bulunduğu "Kalem" olarak adlandırılan odadır. Günümüzde burada bulunan vitrinlerde, milletvekilleri ve TBMM memurlarına ait mavzer, istiklâl madalyası, maaş vesikası, tespih, şemsiye, kimlik belgesi gibi kişisel eşyalar teşhir edilmektedir. Ayrı bir vitrinde de Atatürk'ün bastonu, mavzeri ve çeşitli dönemlerde kullandığı mühürler teşhir edilmektedir.

İDARE ODASI

Koridorun sağındaki son oda olup, Meclis idare odası olarak kullanılmıştır.

BAŞKÂTİP ODASI

Koridorun sağında dördüncü oda olarak yer alan ve TBMM'nin Birinci Dönemi'nde Başkâtip odası olarak kullanılan bu oda, günümüzde sunum odası olarak kullanılmaktadır.

GENEL KURUL SALONU (MECLİS TOPLANTI SALONU)

Koridorun sağında üçüncü oda olarak yer alan ve dikdörtgen formunda olan bu bölüm binanın en büyük salonudur ve Genel Kurul Salonu olarak kullanılmıştır. İlk hâli korunarak teşhir edilen salonun ortasında Başkanlık ve Divan Üyeleri kürsüsü, kürsünün arkasında Hulusi isimli hattatın Osmanlı Türkçesiyle yazdığı "Hâkimiyet Milletindir" yazısı ve kürsünün hemen önünde de Zabıt Kâtipleri kürsüsü

yer almaktadır. Bu kürsünün karşısındaki sıralar Bakanlar Kurulu, yanlardakiler ise millet-vekili sıraları olarak kullanılmış; sağdaki balkon kordiplomatik (elçi ve elçilik görevlileri topluluğu), soldaki balkon dinleyiciler, balkon altları ise yerli ve yabancı basın temsilcilerine ayrılmıştır.

Salonda bulunan kürsü, Ankaralı bir marangoz tarafından yapılarak Meclise hediye edilmiştir. Sıralar Muallim Mektebi (Ankara Öğretmen Okulu) ile şimdiki Atatürk Lisesinin ilk binası olan Mektebi Sultanisinden (Taşhan Mektebi); sonradan elektrikli hâle getirilen iki petrol lambası ile sac sobalar civar kahvehanelerden, büro malzemeleri ise resmî dairelerden getirilerek millet egemenliğine dayanan İlk Meclis Binası'nın temelleri milletimiz ile birlikte burada atılmıştır. Salonda kürsü, soba ve sıraların yanı sıra hokka takımları, çan ve Atatürk büstü teşhir edilmektedir.

ADRES
Doğanbey Mahallesi Cumhuriyet Bulvarı
No: 14 Ulus/Altındağ

TELEFON
(0 312) 310 71 40

FAKS
(0 312) 309 11 97

E-POSTA
ksm@tbmm.gov.tr

* Müze, pazartesi günü hariç, 09.00-17.30 saatleri arası ziyaret edilebilir.

REİS (MECLİS BAŞKANI) ODASI

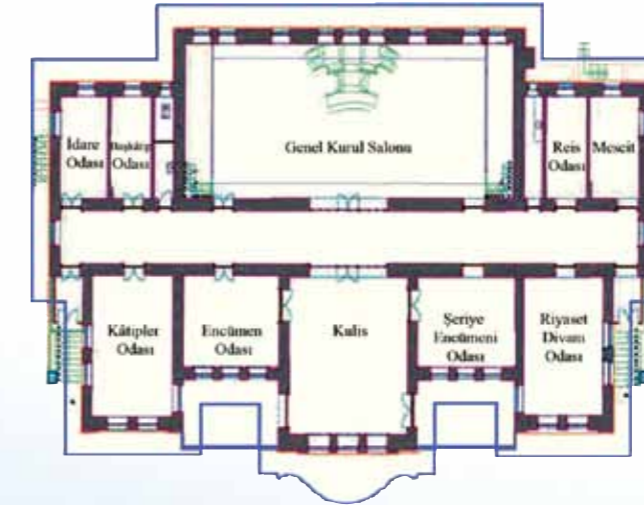
Koridorun sağındaki ikinci odadır. Mustafa Kemâl Atatürk'ün çalışma odası ve aynı zamanda yaver odası olarak kullanılmıştır. Sade görünümüdür ve ilk hâli bozulmadan teşhir edilmektedir. Odada masa, hokka takımı, zil, telefon, sehpa gibi eserlerle birlikte karşılıklı duran iki halı pano teşhir edilmektedir. Sol duvarda bulunan halı pano üzerinde iki hilâl arasında Osmanlı Türkçesi ile "Gazi", altında "Mustafa Kemâl Paşa'ya" ve en altta da "Müslümanlar haşre dek (kıyamet) tazim (hürmet) etsin adına çün (çünkü) fedai-i can etti milletin imdadına, Cemal 1338 Isparta" yazılıdır. Sağ duvarda bulunan halı pano üzerinde ise sırasıyla yıldız altında "Allah", yeşil renk hilâl içinde "Ankara", altında "4 Şaban 1338", onun altında "23 Nisan 1336", büyük yeşil renk hilâl içinde "Türkiye Büyük Millet Meclisi" ve panonun sol alt köşesinde de "Isparta" yazılıdır.

MESCİD

Müze girişinin sağındaki ilk odadır. Sade bir görünümü olan bu odada, Hereke halı üzerinde seccadeler ve rahleler sergilenmektedir. Rahlelerin ikisi Şam işi tekniğinde sedef kakkalı, diğer ikisi ise oldukça sadedir. Odanın bir duvarında Kur'an-ı Kerim, diğer duvarda da çerçevesi bir sancak asılı durmaktadır. Kırmızı (sıklamem) rengi atlas üzerine simle Fetih Suresi 1. ve Saf Suresi, 13. Ayetleri ile Sene 1338 yazmaktadır.

Müze alt katında personel odaları, yemekhane, eser deposu ve eğitim salonu bulunmakta olup bu bölümler ziyarete kapalıdır.

KURTULUŞ SAVAŞI MÜZESİ

I. TBMM BİNASI

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR